

การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี
POLITICAL CONFLICT MANAGEMENT BASED ON
A MODEL OF BUDDHIST APPROACH

ชัยชนพล ศรีจิวังษา*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาวิธีการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองโดย และ 3) เพื่อนำเสนอการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความขัดแย้งทางการเมืองไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พบว่า แบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลา ได้แก่ (1) ความขัดแย้งทางการเมืองไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นความขัดแย้งของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมือง (2) ความขัดแย้งทางการเมืองไทยช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 – พ.ศ. 2540 เป็นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำอำนาจนิยมเผด็จการทหารกับชนชั้นนำอนุรักษ์ (3) ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ช่วง พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2549 เป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำอำนาจนิยมและกับกลุ่มทุนโลกาภิวัตน์ และ (4) ความขัดแย้งทางการเมืองไทย พ.ศ. 2550–2557 เป็นความขัดแย้งของกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มกับทุนโลกาภิวัตน์

2. วิธีการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง พบว่า มี 2 วิธี ได้แก่ การเจรจาต่อรอง ถือเป็นกลไกที่สำคัญในการแก้ไขข้อขัดแย้งทำให้ได้ข้อยุติที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีคนกลางเป็นผู้ช่วยเหลือ

3. การนำเสนอการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธีพบว่าใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน การให้ที่เหมาะสมกับบริบททางการเมือง คือ อภัยทาน อันเป็นหลักสำคัญในการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยั่งยืน (2) ปิยวาจา การใช้หลักการพูดจาด้วยสัมมาวาจาอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเจรจาและไกล่เกลี่ยสำหรับการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยั่งยืน (3) อุตถจริยา การเยี่ยวยารักษาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองและ (4) สมานัตตา ความเสมอภาคในพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ความเป็นประชาชนคนไทยด้วยกันภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

คำสำคัญ : ความขัดแย้งทางการเมือง, พุทธวิธี

ABSTRACT

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Objectives of this study were 1) to analytically study the conditions of political conflicts from the past to the present; 2) to study the ways of managing political conflicts; and 3) to propose the political conflict management based on a model of Buddhist approach.

Findings of the study were as follows:

1. In respect of the conditions of political conflicts from the past to the present it found that 4 periods, namely, (1) Thai political conflicts before the change of government in 1932; (2) Thai political conflicts during the changes of government from the year of 1932 to 1997; (3) Thai political conflicts from the year of 1997 to 1996; and (4) Political conflicts in Thailand from 2007-2014 that were the political conflicts between conservative capitalists and globalization-based capitalist elites.

2. With respect to the ways of managing political conflicts it revealed that the effective ways of managing political conflicts were negotiation which was the key mechanism for resolving political conflicts bilaterally accepted, and reconciliation which was the process of resolving political conflicts with mediators to get the common alternative leading to the agreement to meet the needs of various parties.

3. Regarding the proposal of the political conflict management based on a model of Buddhist approach included the Four Sacred Objects, namely, (1) Giving, (2) Kindly speech, (3) Rendering services, and (4) Even and equal treatment.

Keywords: Political Conflict, Buddhist Approach

1. บทนำ

หลายปีที่ผ่านมา “ความขัดแย้งทางการเมือง” ในสังคมไทย เป็นปรากฏการณ์ที่คนทั่วไปเห็นและรู้สึกได้ชัดเจน ว่าเกิดการแบ่งฝักฝ่ายของประชาชนเป็นหลากหลายกลุ่มต่างความคิดทางการเมือง โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มเสื้อเหลือง และกลุ่มเสื้อแดง ซึ่ง ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างคนต่างสีที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ มิใช่เป็นเพียงความขัดแย้งระหว่างบุคคล และดูจะมีนัยสำคัญมากกว่าการต่อสู้ระหว่าง ทักษิณ ชินวัตร และพวก กับฝ่ายตรงข้ามเท่านั้น หากความขัดแย้งดังกล่าว เป็นเรื่องของ การช่วงชิงผลประโยชน์ระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองเท่านั้น ย่อมมีอาจขยายวงไปอย่างกว้างขวางทั่วประเทศได้เลย การที่ผู้คนระดับรากหญ้าจำนวนนับแสน ถือตัวเองว่าเป็นพวกเดียวกันกับกลุ่มของทักษิณ ชินวัตร และกล้าท้าทายอำนาจรัฐ ย่อมมิใช่เพราะอำนาจเงินของ

ทักษิณ ชินวัตร เท่านั้น หากยังเป็นการแสดงออกของประชาชนจำนวนมากที่ไม่พึงพอใจกับสภาพเศรษฐกิจการเมืองที่เป็นอยู่และเชื่อว่าทักษิณ ชินวัตร เป็นตัวแทนของระบอบการเมืองที่พึงปรารถนาของพวกเขา ไม่ผิดหากจะกล่าวว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ต่างสี ที่มองเห็นระบอบการเมืองที่พึงปรารถนาแตกต่างกัน โดยเฉพาะนิยามของประชาธิปไตยและความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างสถาบัน และกลุ่มชนต่างๆ และสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ผู้คนทั้งประเทศมองเป้าหมายทางการเมืองแตกต่างกันเป็นสองฝ่ายอย่างชัดเจนก็คือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างคนในชาติ จะเห็นได้ว่าการต่อสู้ทางการเมืองระยะนี้ แม้ว่าด้านหนึ่งจะเป็นการต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมือง แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการต่อสู้ในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองด้วยเช่นเดียวกัน (พระไพศาล วิสาโล, มิถุนายน 2558)

ในขณะที่แนวทางในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทั้งทางการเมืองและทางสังคมนั้น มีผู้ศึกษาวิจัยวิจัยเกี่ยวกับความขัดแย้งนี้ไว้หลายท่าน โดยมุ่งเน้นที่การศึกษาความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเชิงพุทธ ได้แก่ในงานวิจัยของ ชลากร เทียนส่องใจ (ทพ.ชลากร เทียนส่องใจ, 2554) และในงานวิจัยของชลากร เทียนส่องใจ ได้นำเสนอแนวทางแก้ปัญหาเชิงพุทธโดยใช้หลักการและวิธีการในการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธประกอบไปด้วย 9 ขั้นตอน ซึ่งได้แก่ (1) คุมสติ - Mindfulness Control (2) ทำหน้าที่กัลยาณมิตร - Education Process (3) สื่อสารอย่างลึกซึ้ง - Deep Communication (4) วิเคราะห์เรื่องราว - Issues Analysis (5) เข้าถึงวิธีการ - Approaching to Strategies (6) คิดอย่างแยบคาย - Thinking Wisely (7) หาจุดสนใจ - Interest Finding (8) เสนอทางเลือก - Option Creating และ (9) สร้างสัมพันธ์ภาพอันดี - New Relationship Building ในขณะที่ยกย่อง เทียนส่องใจ เสนอว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งนั้นเสนอแนะให้ใช้แนวคิดอภัยทานโดยพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย 1) อภัยทางกาย 2) อภัยทางวาจา และ 3) อภัยทางใจ สามารถนำมาเป็นรูปแบบสำหรับจัดการปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทยได้ ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถใช้ได้ในรูปแบบการแก้ไขหลังจากความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วยังสามารถใช้เป็นรูปแบบของการป้องกันเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งก่อตัวอีกด้วย จากแนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งที่ได้อธิบายมาข้างต้นโดยมุ่งเน้นแนวทางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยการนำหลักทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับแนวคิดการแก้ไขความขัดแย้งทางทฤษฎีตะวันตก จนเกิดเป็นองค์ความรู้ “การบริหารความขัดแย้งเชิงพุทธบูรณาการ” ซึ่งการบริหารความขัดแย้งเป็นการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการนำทรัพยากร การบริหารความขัดแย้งมาประกอบกันตามกระบวนการบริหารความขัดแย้งให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการบริหารความขัดแย้งนั้น มีหลักเกณฑ์ ที่สามารถนำไปศึกษาค้นคว้าได้อย่างมีระบบ ระเบียบ สาเหตุที่เรียกว่า ศิลป์ ก็เพราะ พฤติกรรมการบริหารความขัดแย้งหลาย ๆ ประการ (พรรณราย ทรัพย์ะประภา, 2532: 1) เพราะในสังคมยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคของความขัดแย้งในแต่ละวันจะพบกับความขัดแย้งหลาย ๆ อย่าง ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา แต่ก็ เป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยงพ้น トラブルที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่และอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม เมื่อไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้จึงควร

จะต้องรู้จักและเข้าใจความขัดแย้ง แปลงสภาพความขัดแย้งให้เป็นประโยชน์ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ , 2534: 1)

จากการสังเคราะห์แนวคิดของความขัดแย้งในบริบทต่าง ๆ และแนวทางแก้ไขความขัดแย้งเชิงพุทธบูรณาการที่ได้อธิบายมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมือง รวมทั้งเสนอทางออกเพื่อยุติความขัดแย้ง เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งสันติสุข ทั้งนี้โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาในประเด็นของสาเหตุ วิธีการ และรูปแบบ ของความขัดแย้งที่นำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง โดยมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้โดยคาดว่าประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือผลที่ได้จากการศึกษาจะนำมาสู่การส่งเสริมความรู้เชิงวิชาการเพิ่มขึ้นในด้านการก่อตัวและพัฒนากิจการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทย รวมถึงความรู้ที่ได้จะสามารถใช้เป็นแนวทางการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อสังคมไทยไปสู่เป้าหมายการเป็นสังคมสันติสุขอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเลือกวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบความขัดแย้งที่เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบของความขัดแย้งและปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งทางการเมือง และรูปแบบการแก้ไขความขัดแย้งโดยบูรณาการหลักการบริหารความขัดแย้งตามหลักทฤษฎีตะวันตกและหลักทางพระพุทธศาสนา เพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมือง และสามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ แผนงาน และโครงการที่เป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และแก้ปัญหาความขัดแย้งในทางการเมืองได้อย่างได้ผลและยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองโดยวิธีการทูตเชิงสันติ
3. เพื่อนำเสนอการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดขอบข่ายของเนื้อหาที่จะศึกษาขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ใช้ความขัดแย้งทางการเมืองไทยตั้งแต่อดีต โดยเริ่มตั้งแต่ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 จนถึงช่วง พ.ศ. 2557 กับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามแนวพุทธวิธีโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4

3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อการวิจัยเรื่องนี้ ประกอบด้วยนักการเมือง นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองและพระภิกษุผู้เชี่ยวชาญด้านการบูรณาการหลักทางพระพุทธศาสนา

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี

3.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประกอบด้วยนักการเมือง นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองและพระภิกษุผู้เชี่ยวชาญด้านการบูรณาการหลักทางพระพุทธศาสนา จำนวน 25 รูป/คน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Selection)

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ดำเนินการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม 2559 – สิงหาคม พ.ศ. 2559 รวมระยะเวลา 8 เดือน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี” ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ตามลำดับดังนี้

4.1 รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

4.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ 3 กลุ่ม จำนวน 25 รูป/คน ดังนี้

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเมือง จำนวน 9 ท่าน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purpose Selection)

2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านสันติวิธี จำนวน 7 ท่าน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purpose Selection)

3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 9 ท่าน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purpose Selection)

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยได้สร้างโดยกำหนดคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) สภาพความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

2) แนวทางการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองโดยวิธีการทูตเชิงสันติ

3)การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจาก ศูนย์บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลงนามโดย ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ส่งไปถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก และดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ตามที่ได้มีการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic synthesis) เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลักและอธิบายเนื้อหา

5. ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีผลการวิจัยที่สรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. ความขัดแย้งทางการเมืองไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน:ความขัดแย้งทางการเมืองไทยแบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) ความขัดแย้งทางการเมืองไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475เป็นความขัดแย้งของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองการปกครอง 2) ความขัดแย้งทางการเมืองไทยช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 – พ.ศ.2540 ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำอำนาจนิยมเผด็จการทหารกับชนชั้นนำอนุรักษ ซึ่งใช้พลังประชาธิปไตย เป็นตัวขับเคลื่อน จนถึงยุคประชาธิปไตยแบ่งบาน 3) ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ช่วง พ.ศ.2540 - พ.ศ.2549ความขัดแย้งทางการเมืองช่วงนี้เป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำอำนาจนิยมและอนุรักษนิยมตลอดจนกลุ่มทุนอนุรักษนิยม กับกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มทุนโลกาภิวัตน์ และ 4) ความขัดแย้งทางการเมืองเมืองไทย พ.ศ. 2550–2557 เป็นความขัดแย้งของกลุ่มทุนอนุรักษนิยมกับกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มทุนโลกาภิวัตน์การขัดแย้งครั้งนี้ดำรงอยู่ยาวนานจนกระทั่งปัจจุบัน

2. แนวทางแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองโดยวิธีทางการทูตเชิงสันติ:การแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองโดยวิธีทางการทูตเชิงสันติ เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยจำแนกออกเป็น 4 วิธี ได้แก่ การเจรจา การไกล่เกลี่ย การไต่สวน และการประนีประนอม การวิจัยนี้ได้เลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง 2 แนวทางได้แก่ การเจรจาต่อรอง ถือเป็นกลไกที่สำคัญในการแก้ไขข้อขัดแย้งทำให้ได้ข้อยุติที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีคนกลางเป็นผู้ช่วยเหลือในการแยกประเด็นความขัดแย้งเพื่อสร้างทางเลือกร่วมกัน แล้วนำมาสู่ข้อตกลงที่สนองความต้องการของฝ่ายต่างๆได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. การนำเสนอการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี:การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธีในงานวิจัยนี้ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1)ทาน การให้ที่เหมาะสมกับบริบททางการเมือง คือ อภัยทาน อันเป็นหลักสำคัญในการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยั่งยืน 2)ปิยวาจา การใช้หลักการพูดจาด้วยสัมมาวาจาอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเจรจาและไกล่เกลี่ยสำหรับการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยั่งยืน 3)อัตถจริยา การเสียยวารักษาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะความขัดแย้งทางการเมืองและ 4)สมานัตตา ความเสมอภาคในพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ความเป็นประชาชนคนไทยด้วยกันภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

6. อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี” นี้ วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ความขัดแย้งทางการเมืองไทยตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน:ความขัดแย้งทางการเมืองไทยแบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) ความขัดแย้งทางการเมืองไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นความขัดแย้งของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองการปกครอง 2) ความขัดแย้งทางการเมืองไทยช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 – พ.ศ.2540 ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มชนชั้นนำอำนาจนิยมเผด็จการทหารกับชนชั้นนำอนุรักษ ซึ่งใช้พลังประชาธิปไตย เป็นตัวขับเคลื่อน จนถึงยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน 3) ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ช่วง พ.ศ.2540 - พ.ศ. 2549ความขัดแย้งทางการเมืองช่วงนี้เป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำอำนาจนิยมและอนุรักษนิยมตลอดจนกลุ่มทุนอนุรักษนิยม กับกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มทุนโลกาภิวัตน์ และ 4) ความขัดแย้งทางการเมืองเมืองไทย พ.ศ. 2550–2557 เป็นความขัดแย้งของกลุ่มทุนอนุรักษนิยมกับกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มทุนโลกาภิวัตน์การขัดแย้งครั้งนี้ดำรงอยู่ยาวนานจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งความขัดแย้งทางชนชั้นนำตามมุมมองจากปัจจุบันสู่ออนาคต จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์** ได้วิจัยเรื่อง การยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2550 กับการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า การยุบพรรคการเมืองและการตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องตอบโต้พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม เพื่อพยายามรักษาสมดุลแห่งอำนาจให้ตัวเอง การยุบพรรคการเมืองในประเทศไทยจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองไปโดยปริยาย หารือเป็นการทำลายการพัฒนาการเมืองใหม่ (สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์, 2557)

2. แนวทางแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองโดยวิธีทางการทูตเชิงสันติ:การแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองโดยวิธีแห่งการทูตเชิงสันติ เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยจำแนกออกเป็น 4 วิธี ได้แก่ การเจรจา การไกล่เกลี่ย การไต่สวน และการประนีประนอม การวิจัยนี้ได้เลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง 2 แนวทางได้แก่ การเจรจาต่อรอง ถือเป็นกลไกที่สำคัญในการแก้ไขข้อขัดแย้งทำให้ได้ข้อยุติที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีคนกลางเป็นผู้ช่วยเหลือในการแยกประเด็นความขัดแย้งเพื่อสร้างทางเลือก

ร่วมกัน แล้วนำมาสู่ข้อตกลงที่สนองความต้องการของฝ่ายต่างๆ ได้อย่างมีนัยสำคัญ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วรรณพงศ์ วิไลรัตน์** ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในปัจจุบันมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น ขั้นตอนการดำเนินงาน ผู้บริหาร การประเมินผล ผู้ไกล่เกลี่ย สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ การสื่อสารไปยังประชาชน เป็นต้น 2) การบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ที่ควรนำมาใช้ในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของอำเภอมี 6 ปัจจัย ได้แก่ภาวะผู้นำ การวางแผนกลยุทธ์ คุณลักษณะของผู้ไกล่เกลี่ย การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารทรัพยากรในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการประชาสัมพันธ์ และ 4) รูปแบบการบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอที่มีประสิทธิภาพมี 4 ด้าน คือ การวางแผนและประเมินผล บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การสื่อสารกับประชาชน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ (วรรณพงศ์ วิไลรัตน์, 2557)

3. การนำเสนอการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี: การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธีในงานวิจัยนี้ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทาน การให้ที่เหมาะสมกับบริบททางการเมือง คือ อภัยทาน อันเป็นหลักสำคัญในการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญห ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยั่งยืน 2) ปิยวาจา การใช้หลักการพูดจาด้วยสัมมาวาจาอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเจรจาและไกล่เกลี่ยสำหรับการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยั่งยืน 3) อัถตถจริยา การเยียววรักรักษาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะความขัดแย้งทางการเมืองและ 4) สมานัตตา ความเสมอภาคในพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ความเป็นประชาชนคนไทยด้วยกันภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทพญ. กษิรา เทียนส่องใจ** ได้วิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์อภัยทานเพื่อการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า อภัยทาน มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกว่าเป็นมหาทาน มีความหมายว่า การให้ความไม่มีภัย การพัฒนาอภัยทานเริ่มที่ สัมมาทิฐิ และ สัมมาสังกัปปะ ซึ่งเป็นหลักพื้นฐาน เพื่อให้เกิดอภัยทานที่ประกอบไปด้วย เมตตาธรรม ชันติธรรม และ สีล 5 สำหรับกรอบแนวทางของการปฏิบัติของอภัยทาน คือ พรหมวิหารธรรม สาราณียธรรม และสังคหวัตถุ 4 โดยวิธีการปฏิบัตินั้นแบ่งออกได้เป็น อภัยทานทางใจ อภัยทานทางวาจา และอภัยทานทางกาย ซึ่งอภัยทานเป็นพุทธสันติวิธี ที่ใช้นำมาเป็นรูปแบบสำหรับจัดการปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้ ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถใช้ได้ในรูปแบบการแก้ไขหลังจากความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วยังสามารถใช้เป็นรูปแบบของการป้องกันเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งก่อตัวอีกด้วย อภัยทานทางใจนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาให้มีความอดทน มีความเมตตา ไม่อาฆาตพยาบาทโกรธแค้น อภัยทานทางวาจา คือ การพูดที่ยึดหลักสัมมาวาจา และการกล่าวคำว่า “ขอโทษ” สำหรับอภัยทานทางกาย คือ การแสดงพฤติกรรมเคารพ และให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยวิธีการของอภัยทานดังกล่าวมาทั้งหมดทำให้การยึดมั่นในความเป็นอัตตลักษณะสลายลง สามารถแก้ไขปัญห ความขัดแย้งได้ในที่สุด (กษิรา เทียนส่องใจ, 2554)

7. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี” จากข้อค้นพบจากการวิจัย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเมือง ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัตินี้ได้เสนอแนะจากผลการวิจัยในประเด็นที่เห็นว่าสำคัญและควรเป็นประเด็นเร่งด่วนต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ดังนี้

1. จากบริบทของความขัดแย้งทางการเมืองเป็นความแตกต่างในเชิงความคิดการจัดวางคุณค่าของอุดมการณ์ประชาธิปไตยและความชอบธรรมในการจัดการผลประโยชน์ ซึ่งรัฐบาลควรนำหลักทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นคุณอนันต์ต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ดังนี้

1.1 ทานคือ การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ซึ่งสิ่งอันเป็นที่สุดแห่งการให้ก็คือ อภัยทาน อันเป็นหลักสำคัญในการที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง โดยการออกกฎหมายนิรโทษกรรมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.2 ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยสัมมาวาจาอันเป็นข้อควรแก่การปฏิบัติคือการพูดความจริงไม่พูดบิดเบือนพูดวาจาไพเราะ สุภาพประกอบด้วยสารัตถะคือเป็นประโยชน์และพูดด้วยปรารถนาดี ดำเนินการโดยการเปิดเผยข้อเท็จจริงในการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างโปร่งใส มีการสื่อสารด้วยความเข้าใจอันดีทั้งสองฝ่ายที่ขัดแย้งทางการเมือง

1.3 อัถลจิริยา คือ การช่วยเหลือกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ รัฐบาลควรจัดการเยียวยารักษาของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะความขัดแย้งทางการเมืองทั้งทางกายและใจ โดยออกเป็นระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย ให้ครอบคลุมความเสียหายทุกกลุ่ม อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

1.4 สมานัตตา คือ การเสมอภาคในพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ความเป็นประชาชนคนไทยด้วยกันภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ รัฐบาลควรกำหนดแนวทางในการพิจารณาให้คุณและโทษ แก่ผู้ที่สร้างความขัดแย้งทางการเมืองอย่างเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย หากเป็นการทำผิดกฎหมายควรจะต้องได้รับการพิจารณาโทษอย่างไม่มี การละเว้นหรือเลือกปฏิบัติเฉพาะคนที่อยู่คนละขั้วอำนาจกับตน

2. ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ทั้งภาครัฐและเอกชนควรจะได้ร่วมมือกัน มีการส่งเสริม และเผยแพร่ให้ประชาชนนำรูปแบบของการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ อันเป็นการประยุกต์และบูรณาการหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อนำมาจัดการกับปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ซึ่งในปัจจุบัน การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางนั้น กำลังเป็นวิธีที่ได้รับความนิยม และนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งในศาลแพ่ง ศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศกลาง และศาลอาญา ซึ่งเป็นคดีที่เป็นความผิดอันยอมความได้

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับ “การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองตามรูปแบบพุทธวิธี” ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1) ควรดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นใช้วิธีการปฏิบัติ กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง เป็นการเฉพาะ

2) ควรเพิ่มกรณีศึกษาจากบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในด้านอื่น ๆ เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง การขับเคลื่อนประชาธิปไตย เป็นต้น เพื่อเพิ่มบริบทของการวิจัยให้ได้องค์ความรู้ และรูปแบบการพัฒนาการเมืองที่หลากหลาย

บรรณานุกรม

- ทพ.ชลากร เทียนส่องใจ. (2554). การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ : หลักการและเครื่องมือ สำหรับ การจัดการความขัดแย้ง. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชา พระพุทธศาสนา.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทพญ.กษิรา เทียนส่องใจ. (2554). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ห่อภัยทานเพื่อจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรรณราย ทรัพย์ประภา. (2532). *จิตวิทยาสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ : บริษัทวีชั่นอาร์ตคอร์เปอร์เรชั่น จำกัด.
- วรรณพงศ์ วิไลรัตน์. (2557). ประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของอำเภอในประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์. (2557). การยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ 2550 กับการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2534). ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ตะเกียง.